

Att göra skillnad: om aktörer, handlingsutrymmen och samverkan i landskapsplanering

Klimatförändringar, förlust av biologisk mångfald och växande ojämlikhet ställer stora krav på hur vi planerar och använder våra landskap. I planeringsprocesser kring markanvändning och naturresurser, exempelvis stadsutveckling, etablering av energiproduktion, gruvor och infrastruktur, möts dessa utmaningar när konkreta avvägningar görs mellan olika intressen. Ofta finns en stark tilltro till att styrmedel som kommunala planer, hållbarhetsprogram och konsekvensbedömningar ska fungera som centrala verktyg för att styra planeringsprocesser och samhällsutvecklingen mot en hållbar utveckling.

Men planeringens genomslag beror inte enbart av verktygens utformning. Utan det avgörs i hög grad av vad som sker i praktiken. I min forskning undersöker jag hur aktörer som kommunala planerare, hållbarhetsstrateger, konsulter och myndighetspersoner tolkar, tillämpar och samverkar kring verktygen i sitt vardagliga arbete. Jag analyserar särskilt de villkor och handlingsstrategier som formar deras möjligheter att göra faktisk skillnad.

I föreläsningen visar jag, genom exempel från tidigare och pågående forskningsprojekt, hur aktörernas handlingsutrymmen formas genom regelverk och policys, organisatorisk kultur, samverkan, professionellt omdöme, och vardagliga beslut. Ett centralt resultat är att aktörerna ofta jobbar tvärs över discipliner och organisatoriska gränser och balanserar motstridiga ideal. För att hantera detta utvecklar och kombinerar de olika roller och strategier, från problemlösning och kontroll till inspiration, nätverkande och ibland motstånd. Samtidigt verkar de i en kontext där handlingsutrymmen kontinuerligt omförhandlas och där kraven på lärande och kompetensutveckling är ständigt närvarande.

Jag argumenterar för att forskning nära praktiken är avgörande för att bättre förstå och utveckla landskapsplaneringens möjligheter. Genom att kombinera teoriutveckling, kvalitativa metoder och samverkansinriktade arbetssätt skapar forskningen både analytisk fördjupning och praktisk relevans. Att utveckla teori innebär här att formulera begrepp och ramverk som gör det möjligt att synliggöra och bättre förstå vad som sker i planeringens olika rum och situationer. Genom intervjuer och workshops fångas aktörernas erfarenheter, dilemman och möjligheter i deras arbetsvardag, och genom analys skapas nya insikter för forskning och praktik. De mer samverkansbetonade forskarroller omfattar bland annat att introducera nya förklaringsmodeller, sammanställa kunskap i dialog med olika aktörer och organisera arenor för erfarenhetsutbyte. Min ambition är att forskningen inte enbart ska generera vetenskapliga resultat utan också vara praktiskt användbar. Det gäller både på kort sikt för dem som deltar i forskningsprojekten och på längre sikt genom att bidra till utveckling av arbetssätt, vägledningar och former för samverkan.

Avslutningsvis ger jag en inblick i hur dagens samhällsklimat innebär en ökad press på både planeringsverktygen och dess aktörer. I en tid med snabbt förändrade villkor där möjligheterna att agera i vissa avseenden krymper blir det allt viktigare att förstå hur handlingsutrymmen skapas – men också hur de kan försvaras. Här har forskningen en central roll: att synliggöra pågående processer, förklara deras konsekvenser och stärka beredskapen att hantera dem genom lärande, kompetensutveckling och kritisk dialog.